

DIEP LEZEN

LeesbevorderingsLab

AAN- DACHT VOOR DIEP LEZEN

Over welke vaardigheden moeten jongeren beschikken in de huidige informatiemaatschappij? Tijdens de studiemiddag van het LeesbevorderingsLab op 18 maart aanstaande delen experts en onderzoekers hun kennis over leesstrategieën en diep lezen. 'Goed leren lezen is iets wat je moet leren, het is niet iets waarmee je geboren wordt,' weet docent Mira Beukering.

MARLOES ROBIJN werkt bij **Stichting Lezen en schreef een onderzoeksrapport over eenentwintigste-eeuwse geletterdheid. Samen met Inge van de Ven verzorgt zij tijdens het LeesbevorderingsLab een duolezing, waarin zij beschrijft wat het multimediale tijdperk van jonge lezers vraagt.**

'De eenentwintigste eeuw heeft een nieuw leestijdperk ingeluid. Er wordt steeds minder gelezen van papier en we zijn vaker online. Met name jongeren besteden veel tijd aan digitale media. Het diep lezen van lange teksten gebeurt steeds minder vaak, maar tegelijkertijd komt iedereen constant in aanraking met korte digitale teksten, bijvoorbeeld op sociale media, bij het spelen van games of het kijken van series. We lezen dus wel, maar anders. Voor mijn onderzoeksrapport heb ik mij

omgaan met de tekstuele veelheid en veelzijdigheid van de eenentwintigste eeuw?

Om daar antwoord op te geven, moeten we eerst onderscheid maken tussen verschillende leesmodi. Je hebt het "diep lezen" – een vorm van lezen waarbij iemand met een langdurige focus en intensieve aandacht leest – en het "hyperlezen" – een verzamelterm voor manieren van oppervlakkig en vaak non-lineair lezen (niet van begin tot eind) die gepaard gaan met hyperaandacht: het snel wisselen tussen de ene en de andere bron. Naast die leesmodi kun je ook verschillende vormen van geletterdheid onderscheiden. Allereerst is er "traditionele geletterdheid": de vaardigheid om teksten te kunnen lezen, begrijpen en in een context te plaatsen. Ten tweede heb je "digitale geletterdheid" wat inhoudt dat lezen

MIRA BEUKERING is docent Nederlands op het Vossius Gymnasium in Amsterdam. Zij doet onderzoek met een NWO-promotiebeurs voor leraren aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Tijdens de studiemiddag geeft zij een workshop rondom haar lessenserie die is ontwikkeld om het diep lezen in de klas te stimuleren.

Jongeren lezen steeds minder literatuur en dat is zorgelijk. In mijn studie onderzoek ik of de motivatie voor het lezen van literatuur kan worden verhoogd door hun literaire leesvaardigheid te vergroten. Daarvoor heb ik een gespreksmethode ontwikkeld voor begeleid diep lezen, die ingezet kan worden in de bovenbouw van het vwo. Leerlingen worden in vijf lessen opgeleid tot expertlezers. De vragen die zij krijgen, richten zich vooral op de literaire elementen in een tekst: vreemde woorden, opvallende zinnen, de vorm. Met elkaar ga je daarover in gesprek in de klas en probeer je de betekenis te ontraadselen.

In het begin van de lessenserie heeft de docent een grote rol en laat hij of zij

zien welke vragen je kunt stellen over een tekst en hoe je dat doet. Gaandeweg de methode leer je leerlingen hoe ze dat zelf kunnen doen, in kleine stapjes. Eerst hebben we de lessenserie uitprobeerd in een een-op-een-setting, dat werkte goed. Het was daarna spannend of dat ook zou gebeuren in een klas. Dan is er meer *peer pressure*, dan kijken leerlingen: doen anderen ook mee? Uit het onderzoek dat ik heb uitgevoerd onder vierdeklassers bleek dat leerlingen een nieuwe tekst veel beter begrepen na het volgen van de lessenserie. Bij de controlegroep heb ik leerlingen een bestaande lessenserie aangeboden, waarin ze zelf vragen moeten formuleren.

Het verschil tussen de twee groepen was groot. Zo'n leerlinggestuurde methode, die de controlegroep kreeg aangeboden, gaat ervanuit dat er veel vaardigheden aanwezig zijn bij leerlingen, die ze in de praktijk nog helemaal niet ontwikkeld hebben. Op het moment dat je alles aan de leerling zelf overlaat, zie je dat er ongeloflijk veel blijft liggen. Leerlingen zijn of heel snel klaar, of stellen veel irrelevante vragen. Goed leren lezen is iets wat je moet leren, het is niet iets waarmee je gebo-

ren wordt. Mijn ervaring is dat de docent een veel grotere rol moet nemen in het aanleren van literair, diep lezen dan meestal gebeurt. Vroeger gaf je ze een paar concepten, zoals titel, thema, motieven, en dan was de opdracht: lees een paar boeken en veel succes ermee. De meeste leerlingen, zelfs de goede lezers, komen daarmee niet zo ver.

Zoals gehoopt hadden de leerlingen na de nieuwe lessenserie echt een vaardigheid aangeleerd: ze hadden een andere leeshouding ontwikkeld. Ook nieuwe teksten maakten ze beter. Als vervolg heb ik ze een zakelijke tekst voorgelegd en ook daarmee scoorden ze beter. Waarschijnlijk door het aannemen van een nauwkeurige leeshouding, door langzamer en preciezer lezen. Tijdens de studiemiddag verzorg ik een workshop waarin docenten zelf in de rol van leerling kunnen stappen om te ervaren hoe leuk het is om met elkaar over zo'n literaire tekst te praten. Zelfs als ik een tekst al tien keer heb gelezen en die dan weer met collega's lees, vind ik dat toch weer heel erg leuk en verrassend. Iedere lezer komt met andere vragen en antwoorden.'

“
De docent zou een veel grotere rol moeten nemen in het aanleren van literair, diep lezen dan meestal

ken, online kunnen navigeren en informatie kunnen filteren. Pas wanneer je deze twee vaardigheden goed beheerst, kun je “meervoudig geletterd” worden. Dat betekent dat je kunt omgaan met verschillende soorten tekst: gedrukt, digitaal, multimediaal en gesproken. Een meervoudig geletterde kan de aandacht moduleren en bewust schakelen tussen diep lezen en hyperlezen, afhankelijk van het soort tekst en het leesdoel.

Als je niet kunt diep lezen, kun je ook niet goed hyperlezen. Diep lezen en hyperlezen zijn niet alleen complementair, maar er is ook sprake van een wisselwerking. Als je googelt kun je niet in alle zoekresultaten duiken. Je leest eerst vluchtig om te beoordelen: heb ik deze tekst nodig, of sla ik dit over? Onderzoek laat zien dat het lezen van een roman of langere tekst niet enkel

lezen. Maar het diepe lezen is wel cruciaal voor complex tekstbegrip en het kritisch omgaan met teksten. Juist dit lijkt onder druk te staan bij kinderen en jongeren. Daarom is het belangrijk om voldoende aandacht te besteden aan diep lezen op school. Het lezen van langere fictieteksten vormt een oefening in diepe aandacht en diep lezen. Bovendien kom je door het lezen van fictie in aanraking met een grote verscheidenheid aan tekstsoorten en stijlen, gelaagdheid en ambiguïteit. En dit kun je weer inzetten bij het lezen van alle andere teksten.'

Het onderzoeksrapport van Marloes Robijn is te downloaden via lezen.nl (zoek op 'aandacht voor diep lezen').

Leesbevorderings Lab

In het LeesbevorderingsLab werken onderzoekers van de Vrije Universiteit samen met Stichting Lezen aan onderzoek naar leesbegrip, leesmotivatie, leesonderwijs en leesbevordering. Bij het lab, dat wordt geleid door prof. dr. Roel van Steensel (hoogleraar Leesgedrag van Stichting Lezen) zijn tien onderzoekers aangesloten. De eerste open studiemiddag van het LeesbevorderingsLab heeft als thema 'Diep lezen' en vindt plaats op 18 maart bij de Vrije Universiteit Amsterdam. Aanmelden kan via de website van Stichting Lezen. De plenaire lezingen kunnen ook online gevolgd worden. [Zie \[lezen.nl\]\(http://lezen.nl\)](http://lezen.nl) en

